Probe kit

Een Probe Kit is een pakket met creatieve oefeningen waarmee bewoners dromen, zorgen en ideeën kunnen delen over de uitdagingen rond energietransitie in hun eigen huis en buurt. Het pakket vormt een voorbereiding op diepgaande interviews en/of focusgroepen om de energietransitie vanuit het perspectief van een bewoner te bespreken.

Copyright foto's: Piet de Koning

Wat heeft deze handreiking te bieden en voor wie?

Een Probe Kit is een pakket met creatieve oefeningen waarmee bewoners dromen, zorgen en ideeën kunnen delen over de uitdagingen rond energietransitie in hun eigen huis en buurt. Het pakket vormt een voorbereiding op diepgaande interviews en/of focusgroepen om de energietransitie vanuit het perspectief van een bewoner te bespreken.

Voor wie:

• Gemeenten/woningcorporaties die renovatieprojecten voorbereiden en/of graag meningen van bewoners willen verzamelen over de huidige staat van woningen en buurten

• Social design partners (maken hier al gebruik van) en maatschappelijk werkers.

Beknopte inhoud

• Een algemene uitleg van Culturele Probes en waarvoor ze gebruikt kunnen worden.

• Voorbeelden van soorten oefeningen die een Probe Kit kan bevatten, met voorbeelden uit WP2-werk.

• Stapsgewijze instructies over hoe je een lokaal geschikte, effectieve Probe Kit maakt voor diverse participatieve doeleinden. Gaat onder andere in op hoe je deelnemers kan benaderen en inzichten kan verwerken. Zie voorbeeld op volgende pagina.

• Voorbeelden van de soorten resultaten die verkregen kunnen worden door perspectieven van bewoners te verzamelen via probe kits uit WP2-werk.

• Link naar voorbeeld folder met inzichten uit Just Prepare:
https://justprepare.nl/wp-content/uploads/2026/03/Uitkomsten-Onderzoek-Zomercomfort-Final.pdf

• Link naar een gedetailleerde uitwerking van de Probe Kit zoals gebruikt in dit onderzoek volgt later.

Wat volgt hieruit?

• Probes bieden een manier om vanuit alledaagse ervaringen en kennis van bewoners abstracte of omstreden begrippen zoals energie en comfort bespreekbaar te maken. Ze helpen bewoners om eens anders naar vanzelfsprekende dingen zoals hun eigen huis, gewoontes en oplossingen te kijken.

• Bewoners gebruiken ze thuis in hun eigen tijd en lopen daarna samen met onderzoekers de antwoorden langs. Belangrijk is dat antwoorden niet goed of fout zijn, maar specifieke aanknopingspunten bieden voor het gesprek. Tijdens het invullen kunnen dingen naar voren komen waar iemandnormaal niet bewust bij stilstaat of die moeilijk in woorden te vangen zijn.

• De waarde zit niet alleen in wat bewoners met woorden kunnen vertellen, maar ook in de 'rand' kennis die zichtbaar wordt doordat ze iets aanwijzen, tekenen, fotograferen, laten zien of voordoen.

• Voorbeelden van Probes zijn:

° Prompts en een camera om foto's te maken in en rondom huis of buurt bieden bewoners een manier om te laten zien wat belangrijk is vanuit hun perspectief achter de voordeur: belangrijke plekken, objecten, onopgeloste problemen.
° Een brief met gouden tips voor toekomstige bewoners van het huis die inzicht geeft in lokale en woning-specifieke kennis.
° Een plattegrond waarin mensen aangeven welke ruimtes ze veel gebruiken en waar in huis het warm en koud laat zien hoe mensen ruimtes anders gebruiken en wat dat voor mogelijkheden oplevert m.b.t. bijvoorbeeld effectieve renovatie.

• Uitkomsten van eerdere Probes gaven bijvoorbeeld inzicht in de problemen van een specifiek gebouw in de zomer, waarom en hoe bewoners ventilatiesystemen omzeilen, hoe renovatiemaatregelen in de praktijk worden gebruikt en waar deze niet aansluiten bij het dagelijks gebruik, en welke kennis bewoners hebben over het verkoelen van de buurt.

• De levendigheid, diversiteit en rijkheid van de inzichten staat centraal. Het benadrukt de waarde van interpretatie en is dus geen survey of vragenlijst om harde conclusies uit te trekken.

• Dit zou nuttig kunnen zijn voor het gericht insteken van toekomstige renovaties, het werk van energiecoaches of het herinrichten van groen in de straat.

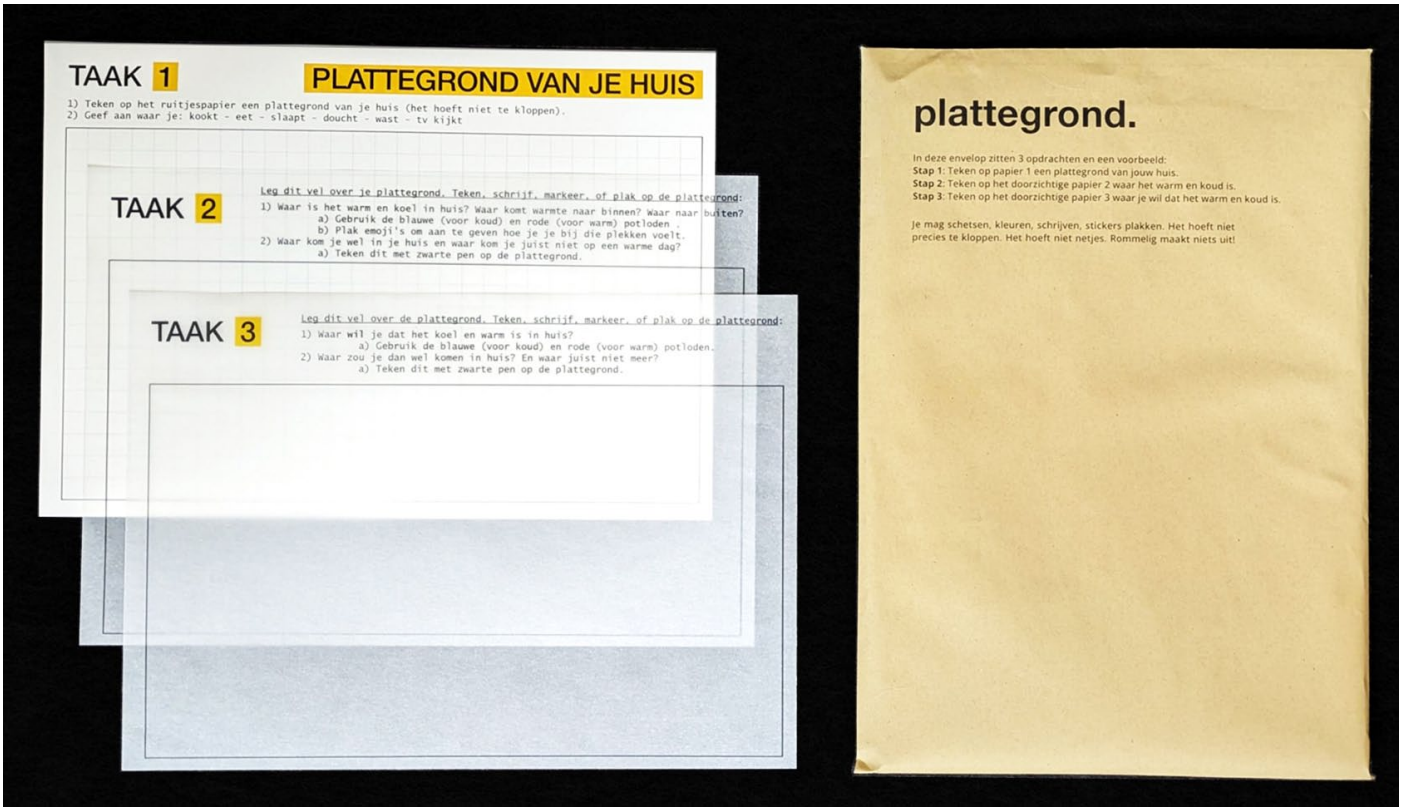
Hoe gebruik je een Probe Kit?

De pluraliteit aan oefeningen geven bewoners verschillende opties om zich uit te drukken en op onderzoek uit te gaan. Bewoners kunnen de oefeningenthuis, in hun eigen tijd en op hun eigen manier invullen en daarna samen met onderzoekers of andere begeleiders bespreken.

Antwoorden zijn niet goed of fout, maar bieden specifieke aanknopingspunten voor gesprek. Het is geen huiswerk: bewoners mogen antwoorden overslaan of er op hun eigen manier invulling aan geven. De vraag 'waarom?' levert vaak interessante gesprekken op. De oefeningen kunnen ook samenmet onderzoekers, begeleiders of buren worden ingevuld!

Stapsgewijze instructies.

1. **Stel oefeningen samen.** Wat wil je leren? En welke dingen weet je nog niet? Het is geen vragenlijst, maar een positieve en pragmatische manier om samen iets te leren. Formuleer daarom liever open uitnodigingen dan vragen waarop je een specifiek antwoord verwacht. Denk na over wat voorbewoners interessant of herkenbaar is. Verschillende oefeningen kunnen verschillende kanten van een onderwerp zichtbaar maken: het fysieke huis en de directe omgeving, objecten en materialen, dagelijkse gewoontes, sensorische aspecten, seizoenen, herinneringen, dromen en wensen, eigenzinnige of zelf aangebrachte oplossingen. Bied verschillende manieren om mee te doen en op onderzoek te gaan, bijvoorbeeld tekenen, rondlopen, fotograferen, schrijven, reageren of iets aanwijzen.

Copyright foto's: Piet de Koning

2. **Vormgeving.** Houd het simpel en duidelijk. Waar beginnen ze als ze het niet weten? Zorg dat het uitnodigend is en ergens in het huis kan blijven liggen. Houd het open: als het te af of professioneel uitziet, wordt het voor sommige mensen moeilijker om er gewoon mee aan de slag te gaan. Belangrijk: vul hem zelf een keer in en laat het een keer doen door iemand uit je buurt!

3. **Benaderen van bewoners.** Laat ze alvast opdrachten zien en vraag naar hoe zij dingen hebben opgelost. Vaak zijn ze al begonnen voordat ze het mee naar huis nemen. Plan alvast een ophaalmoment en leg duidelijk uit **wat je van bewoners wilt leren en wat je met hun antwoorden wilt doen.**

4. **Uitdelen en uitleg.** Geef de Probe Kit persoonlijk mee en neem de oefeningen kort samen door. Bespreek wat je met de kit wilt leren en wanneer je de antwoorden weer samen bekijkt. Geef ruimte voor kritiek en vragen. Geef voorbeelden uit je eigen woning en van je eigen ervaring met het invullen van de oefeningen. Benadruk dat er geen goed of fout is.

Geef bewoners vervolgens de ruimte om de oefeningen thuis, op hun eigen moment en manier te gebruiken. Omdat het flexibel is, kunnen ze er meer of minder tijd in stoppen. Het hoeft niet, maar mag wel, creatief: bewoners mogen de oefeningen op hun eigen manier invullen. Houd tussendoor laagdrempelig contact om te vragen of alles duidelijk is en lukt. Dit is ook een moment om te horen welke oefeningen aanspreken, welke lastig zijn en of bewoners zelf andere manieren hebben gevonden om ermee aan de slag te gaan.

De manier waarop bewoners de kit gebruiken is zelf ook waardevol. Een oefening kan anders worden ingevuld dan je had bedacht, worden overgeslagen of juist aanleidinggeven tot iets heel anders. Probeer dit niet meteen te corrigeren: juist zulke onverwachte toepassingen kunnen nieuwe aanknopingspunten opleveren.

5. **Ga samen door de resultaten heen. Bekijk de antwoorden samen en leg de verschillende oefeningen overzichtelijk bij elkaar.** Loop er (soms letterlijk) doorheen, ook de oefeningen die ze hebben overgeslagen of moeilijk vonden. Vraag door! Belangrijk is dat deze stap bij bewoners thuis gebeurt; vaak kunnen ze iets beter uitleggen, duidelijk maken en contextualiseren door het je zelf te laten zien, horen of voelen.
Vraag bijvoorbeeld wat iemand opvalt, waarom iets op deze manier is ingevuld, of de situatie anders is op andere momenten, en of iemand iets kanlaten zien. Vraag ook wat iemand zelf belangrijk vindt aan wat naar voren komt.

6. **Gebruik van inzichten.** Een Probe Kit is geen manier om een volledig of representatief beeld van een huishouden te krijgen. De opbrengsten zijn bedoeld als nuancering en verrijking van vervolggesprekken en als startpunten voor verdere vragen en acties. De kracht zit in de diversiteit en rijkheid van de voorbeelden. Verschillende oefeningen kunnen verschillende kanten van een situatie zichtbaar maken en hoeven niet hetzelfde verhaal te vertellen. Juist verschillen, tegenstrijdigheden en onverwachte antwoorden kunnen interessant zijn.

Bijvoorbeeld: Een plattegrond waarop iemand een ruimte als koud markeert, terwijl een foto laat zien dat diezelfde ruimte juist een favoriete plek is. Dat hoeft niet 'opgelost' te worden maar kan juist een nieuwe inslag zijn.

TOT SLOT: VAN INZICHTEN NAAR HANDELEN

Neem bewonerskennis serieus! Behandel het vertrouwen van bewoners met respect. Hoewel de uitkomsten geen directe cijfers opleveren, zijn ze nietvrijblijvend. De antwoorden kunnen laten zien waar bestaande plannen niet aansluiten op hoe woningen daadwerkelijk worden gebruikt, welkeoplossingen bewoners zelf al hebben ontwikkeld en waar kansen of knelpunten liggen. Laat bewoners weten wat je van ze hebt geleerd en koppel terug wat je met de inzichten en hun bijdrage hebt gedaan.

Gebruik de resultaten als beginpunten voor een vervolggesprek, een huisbezoek, een gesprek met buren of professionals, een ontwerptraject of het aanpassen van een renovatieplan. De opbrengst hoeft dus niet één oplossing te zijn. Juist verschillen tussen bewoners en situaties kunnen aanleiding zijn om verder te onderzoeken wat in specifieke situaties, op verschillende plekken of voor verschillende mensen passend en haalbaar is.

Auteurs

Piet de Koning
p.j.m.d.koning@tue.nl
TU Eindhoven

Simone van Wieringen
simone.van. wieringen@ru.nl
Radboud Universiteit

Joep Frens
J.W.Frens@tue.nl
TU Eindhoven

Lenneke Kuijer
S.C.Kuijer@tue.nl
TU Eindhoven